Θεώρημα ΟΒ΄.

§. ρξή. „ Ὁ ἀποχῶν λόγος τοῦ εἶναι τὶ ἐσωτερικῶς „ δυνατὸν, ἐν τοῖς αὐτοῦ, ἐξ ὧν συγκροτεῖσθαι νοεῖται, „ παθήμασιν ἀναθετέος.

Τοιοῦτο γὰρ εἴρηται εἶναι, διότι καθ᾽ ἑαυτὰ τὰ ἐν αὐτῷ συμπαραλαμβανόμενα, τὴν καὶ τὸ ἅμα εἶναι οἰκείωσιν καὶ συνάφειαν, οὐδαμῶς ἀποστρέφεται, (§. ρξδ΄.) ἅτε δὴ μηδεμιᾷ ἀντιφάσει ὑπαντιάζοντα, οὐθ᾽ ὑπ᾽ ἀλλήλων ἀναιρετόμενα. Ἀλλὰ γὰρ δι᾽ ὅ, τί ἐστιν, ἐκεῖνο τοῦτο ἀποχῶν λόγος ἐστίν. (§. λζ΄.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΟΓ΄.

§. ρξθ΄. „ Ὁ δὲ τοῦ εἶναι τὶ ἐσωτερικῶς ἀδύνατον, ἐν „ τοῖς αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐναντίως.

Διότι γὰρ ταῦτα ἀσύμβατα καθ᾽ ἑαυτὰ (§. ρξδ΄.) ὡς ἀντιφάσει περιπίπτοντα, καὶ ἀλλήλων ὄντα ἀναιρετικά. Ἄρα (§. λζ΄.) κτ.

Σχόλιον.

§. ρο΄. Καὶ πῶς εἴρηται, ὅτι τοῦ ἀδυνάτου, ὁ πρὸς τὸ εἶναι ἀποχῶν λόγος, ἐν μηδενί; (§. μέ.) Ἀλλ᾽ ἔχει οὕτως, ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὸ δυνατὸν εἶναι, ἢ ὑποστατὸν τὸ ἀδύνατον, ἐν μηδενὶ πάντως, ὡς ἐν ἐκείνῳ ἐδείκνυτο. (§. αὐτ.) ὁ δὲ πρὸς τὸ εἶναι ἀδύνατον, ἐν τοῖς ἀσυστάτως ἔχουσι πάθεσι κεῖται, ὡς ἐνταῦθα.

Θεώρημα ΟΔ΄.

§. ροά. „ Ὁ ἀποχῶν λόγος τοῦ εἶναι τὶ ἐξωτερικῶς „ δυνατὸν, τῇ ἀρχῇ ὑφ᾽ ἧς ἀναθετέος.

Τοιοῦ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τοῦτο γὰρ εἴρηται, ἢ αἰτιατὸν γίνεσθαι ἐνδέχεται, πρὸς τὸ ποιητικὸν ἀναφερόμενον (§. ρξδ΄.), καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ὑποστῆναι. Τοῦ δὲ ποιητικοῦ ἄνευ, οὐκ ἂν γένοιτο ποιητὸν οὐδέν. (§. νζ΄.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΟΕ΄.

§. ροβ΄. „ Ο δὲ τοῦ εἶναι τὶ ἐξωτερικῶς ἀδύνατον ὡ-
„ σαύτως, ἀλλ' ἐναντίως.

Διὰ γὰρ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ὑφ' οὗ, τοιοῦτον εἶναι τίθεται. (§. ρξδ΄.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. ρογ΄. Μὴ καὶ βέλτιον ἢ σημειοῦν ἐθέλειν, τὸν, καθ' ὅν τι ἐσωτερικῶς ἐστὶ δυνατὸν, ἢ μὴ, ἀποχρῶντα λόγον, οὐσίας ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ καθ' ὃν ἐξωτερικῶς, ὑπάρξεως; Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἂν οἶμαι βέλτιον εἶναι δόξειεν, εἰ παραινέσαιμι, δόκησιν παράγειν ἄν τινα ἀντιφάσεως τὰ δύω Θεωρημάτια (τό, τε ογ΄. φημὶ, καὶ τὸ οε΄.) πρὸς τὸ Θεώρημα τὸ ς΄., τοῖς μὴ τὰ ἐν αὐτοῖς λεγόμενα εὐθυβόλως παραδεξαμένοις. Πῶς γὰρ, ἂν φαῖεν (δοκοῦντες ἴσως καὶ γενναῖα λέγειν.) τοῖς ἀντιπεφυκόσιν ὅλως (§. ρξθ΄.) ἢ τῇ ἀπούσῃ αἰτίᾳ (§. ροβ΄.) ἀναθετέον τὸν ἀποχρῶντα λόγον τινὸς, τὸ μηδαμῶς ὂν, μηδ' οὗ τινος οὖν ποτε παρέξειν ἂν, τὸν ἀποχρῶντα λόγον πρὸς τὸ εἶναι, ἢ ὡδέ πως εἶναι, φθάσαντας (§. λη΄.) ἀποδεῖξαι; Ἀλλὰ γὰρ αὐτίκα παύσονται τοῦ ἀπορεῖν, εὖ οἶδ' ὅτι, ὅσον διαφέρει τὸ εἶναι τὶ, ἢ ὡδέ πως εἶναι, τοῦ ἀδύνατον εἶναι ἁπλῶς, ἢ πῆ ἐννοήσαντες.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα Οϛ'.

§. ροδ'. „ Τὸ ἐσωτερικῶς ἀδύνατον, τοῦτο καὶ ἐξωτερικῶς „ εἶναι πᾶσα ἀνάγκη.

Τὸ γὰρ ἐσωτερικῶς ἀδύνατον τοῦ πρὸς οὐσίαν ἀποχρῶντος λόγου ἠμοίρησεν. (ρξθ'. ρό. ρογ'.) Καὶ ἔστιν, ἵν' οὕτως εἴπω, ἀνούσιον, καὶ ἁπλῶς μηδέν. (§. ρξδ'.) Τοιγαροῦν οὐδὲν τὸ τοιοῦτον, οἷον ἂν εἴη παραγαγεῖν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι. (§. νδ'.) Ἀλλ' οὐ μηδὲν ἐστὶ ποιητικὸν, τοῦτο ἀνάγκη ἐξωτερικῶς εἶναι λέγειν ἀδύνατον. (§. ρξδ'.) Ἄρα κτ.

Πόρισμα.

§. ροε'. Τὸ ἄρα ἀπολύτως καὶ οὐσίᾳ ἀδύνατον, οὐκ ἂν ἔχοι οὐδενὶ λόγῳ γενέσθαι ποτὲ δυνατόν.

Σχόλιον.

§. ροϛ'. Κοινὸν τὸ δόγμα, τοῖς τε πάλαι καὶ τοῖς νῦν ἐπίσης πρεσβευόμενον. Ἅπασι γὰρ ὁμόλογον, ὡς τὰ ὑποπίπτοντα ἀντιφάσει οὔθ' ὁ Θεὸς, οὔθ' ἡ φύσις ποιῆσαι δύναται. Εἰ μὴ γὰρ τοιαῦτα εἶναι τεθῇ τὰ πάντῃ ἀνυπόστατα, τίνα ποτ' ἂν εἴη ταῦτα οὐδεὶς ἂν ἔχοι εἰπεῖν. Ἄξιον μέντοι τοῖς περὶ τούτου τῶν Νεωτέρων τινὶ (1) εἰρημένοις προσέχειν τὴν διάνοιαν. „ Φυλακτέον, φησὶ, μήπου τοῖς ἀδυνά„τοις συγκαταλέγοιμεν, ὧν οὐκ ἐξικνούμεθα τάς γε οὐσίας, „ καὶ τὰς παραιτίους δυνάμεις περινοεῖν. Ἀλλὰ μὴ περὶ „ τοῦτο δέον ἐκ θατέρας τῶν ἀκροτήτων ἐκτραχηλίζεσθαι; „ Καὶ μηδὲν ἀδύνατον τὸ παράπαν ἡγεῖσθαι, οὐδὲ τὸ αὐτὸ „ ἅμα εἶναι, καὶ μὴ εἶναι; τοῦθ' ὃ πεπονθέναι ἴσμεν τὸν „ Καρ-

(1) Γενουέσ. Μεταφ. Μέρ. ά. Ὅρ. θ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

,, Καρτέσιον, τὸν τὸ πανσθενὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ πάνσοφον λόγῳ
,, ἀτόπῳ ἐξυμνεῖν οἰόμενον; ὑπερβολὴ μανίας τῆς τῶν Σκε-
,, πτικῶν τὸ τοιοῦτο, καὶ πάσης γνώσεως ἀνθρωπίνης κα-
,, θαίρεσις. Εἰ γὰρ, ᾗ φησὶ Μαλεβράγχιος (1) ἅπαντα
,, Θεὸς τὰ δυνατὰ ἐναργῶς τε καὶ οἰκείως ἐποπτάνει, τού-
,, των ἀλλ' οὖν, εἰ μὴ πάντα, ἀλλ' ἔνια γοῦν, ἀσφαλῶς καὶ
,, αὐτοὶ εἰδέναι παρ' ἐκείνου ἔχομεν λαβόντες· οἷον τὸ ὅλον
,, εἶναι μεῖζον τοῦ μέρους, καὶ τὰ παραπλήσια. Ἐὰν οὖν ἐπὶ
,, τῶν τοιούτων ἡ θεία γνῶσις, μείζων ᾖ τὴν ἀσφάλειαν,
,, ἀσφαλὴς πάντως ἡ ἡμῶν αὐτῶν περὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἂν
,, εἴη. Ἀλλ' ἄλογον οἶμαι ὑπὸ τοῦ πανσθενοῦς Θεοῦ, τοιούτους
,, ἡμᾶς δημιουργηθῆναι ὑπολαμβάνειν, οἵους μηδὲν ὅλως
,, ἀσφαλῶς ἔχειν εἰδέναι, καί τοι νοητικῇ δυνάμει πλουτί-
,, σαντος. Λανθάνει δὲ ἄλλως, ἐκεῖνος καὶ τὸ πανσθενὲς οὕ-
τω τοῦ Θεοῦ καθαιρῶν, καί τοι δοκῶν ἐξαίρειν, διὰ τοῦ ἀτό-
που φρονήματος. Ὅρον καὶ γὰρ τῆς παντουργικῆς ἰσχύος τιθέ-
μενος τὸ ἀδύνατον, εἰς τὸ μηδὲν οὕτως ἀποπερματίζει τὴν
θειοτάτην ἐνέργειαν. Καὶ ποιητὴν ὄντα πως τοῦ μηδὲν ὄν-
τος (τὸ γὰρ ἀντιφάσει ὑποβαῖνον, καὶ κατ' αὐτὸ ἀδυνάτως
ἔχειν λεγόμενον, φύσει μηδὲν) ἀναδείκνυσιν, ὃν Δημιουρ-
γὸν τῶν ὄντων γεραίρομεν. Ἐφ' οἷς οὐδὲ τοῦτο συνιδεῖν ἔχει,
οἷ ἀτοπίας προβαίνει αὐτῷ τὸ δόγμα. Ἐπεὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ
τὸ θεῖον, γένοιτ' ἂν οὕτως ἀναιρετικόν· ἢ καὶ ἴσου παρ' αὐτὸ,
ἄλλου παρακτικόν· ἢ καὶ μείζονος, ταῦτα δὴ τὰ λαμπρῶς ἀν-
τιφάσκοντα, καὶ ἀδύνατα. Ἀλλὰ γὰρ ἄπαγε. Οὔκουν ἐκεῖ-
νος χρήζων ἐστὶ τῆς ψευδοῦς ταύτης δυνάμεως· ἄπειρος δὲ
ἂν τὴν ἰσχὺν, καὶ ὄντων ἀπείρων παρακτικὸς γένοιτ' ἂν ἐ-
θελήσας, ἀεὶ ἐπ' ἄπειρον. Ὄντως γὰρ οὐκ ἀδυνατήσει πα-
ρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα. Τὸ δ' ἀντιφάσκον οἴκοθεν ἐπαγό-
μενον τὸ ἀδύνατον, καὶ τοῦ εἶναι φύσει παρολισθαῖνον καὶ διεκ-
πίπτον, οὐδὲ ῥῆμα κυρίως εἰπεῖν, οὐδὲ νόημα· πολλοῦ γε
καὶ δεῖ ὂν εἶναι καὶ πρᾶγμα.

Θεώ-

(1) Περὶ Ἠθ. καὶ Θρησκ. βιβλ. α΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΟΖʹ.

§. ροζʹ. „Τὸ ἐξωτερικῶς δυνατὸν, τὸ ἐσωτερικῶς εἶ-
„ναι τοιοῦτο προϋποτίθησι.

Φέρε γὰρ, εἰ δοκεῖ, ἐσωτερικῶς ἔσω μὴ δυνατόν. Ἄρα καὶ ἐξωτερικῶς τοῦτο εἶναι πᾶσα ἀνάγκη. (§. ροδʹ.) Ἀλλὰ γοῦν καὶ ἐξωτερικῶς τὸ αὐτὸ ἅμα, (ἐξ ὑποθ.) δυνατόν. Ἄρα κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ δυνατὸν, καὶ μὴ, ὅπερ (§. λʹ.) ἀδύνατον. Ἄρα κτ.

Ἄλλως· τῆς ὑπάρξεως τὸ ἔσχατον πλήρωμα οὔσης (ὡς εἰρήσεται), ἡ οὐσία φύσει προτέρα. Τὰ δὲ τῶν προτέρων πάθη πρότερα. (§. ιθʹ.) Τὸ ἄρα δυνατὸν καθ᾽ ὕπαρξιν προτεροῦν οἶδε τὸ κατ᾽ οὐσίαν. Ἀλλ. τὸ μὲν ἐξωτερικῶς δυνατὸν, καθ᾽ ὕπαρξιν ἐστί. Τὸ δὲ ἐσωτερικῶς κατ᾽ οὐσίαν. (§. ρογʹ.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. ροηʹ. Λογισμοῖς οὖν δικαίοις τὸ περὶ τούτου οἱ Μεταφυσικοὶ ταλαντεύοντες, τὸ ἁπλῶς δυνατὸν πρώτως τε, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ, ἐκ τοῦ μηδεμιᾷ περιπίπτειν ἀντιφάσει τιθέασι. Δευτέρως δὲ καὶ κατὰ σχέσιν ἀναθεωροῦσι τοῦτο, καὶ ὡς ἐκ τῆς θείας δυνάμεως. Τὸ γὰρ πανσθενὲς τοῦ Θεοῦ, εἴτις πρώτως αἴτιον εἶναι θείη, τοῦ οὐσιωδῶς εἶναι δυνατὰ, πάγε οὕτω δυνατὰ, οὐκ ἂν ἔχοι ἔπειτα διερωτηθεὶς ἀποδοῦναι, τίνι δήποτε λόγῳ τοῦ Θεοῦ γεραίρει τὸ παντοδύναμον, εἰμὴ ταὐταδολεσχήσας ψυχρῶς, καὶ εἰπὼν, διότι πάντα δύναται, ὅσα καὶ δύναται. Δι᾽ ὧν, οὐδὲ τοῦ Θεοῦ τι ἐρεῖ πάντως ἐπάξιον, εἴγε καὶ πᾶς τις σαφῶς τοῦτο ᾠκείωται. Ἀλλ᾽ ὅγε πρώτως τε καὶ οὐσιωδῶς καθ᾽ ἑαυτὰ τοιαῦτα εἶναι τὰ δυνατὰ εἰσηγούμενος, παντοδύναμον οὕτως ἐξυμνήσει τὸ Θεῖον, ὡς ἄρα πάντα τὰ πόῤῥω ἀντιφάσεως οἱασοῦν γινόμενα, ταὐτὸν εἰπεῖν τὰ ὀνοματικῶς ὄντα, εἰς τὸ μετοχικῶς εἶναι παράγειν δυνάμενον.

Θεώ-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΟΗ'.

§. ροθ'. „ Τὰ φυσικῶς ἀδύνατα ἐξωτερικῶς τε, καὶ ἐ-
„ σωτερικῶς εἰσὶ δυνατά.

Τοιαῦτα γὰρ λέγεται, πρός γε τοὺς ἐν τῇ φύσει κειμένους θεσμοὺς παρεξεταζόμενα. (§. ρξϛ'.) Ἀλλὰ γὰρ παρὰ τοῦ θεμένου κεῖται τὸ τοὺς θεσμοὺς μεταθέσθαι τούτους. (§. αὐτ.) Ἔστιν ἄρα ἐξωτερικῶς δυνατὰ τὰ τοιαῦτα. Ὅ, τὸ Α'.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξωτερικῶς δυνατὸν, τὸ ἐσωτερικῶς εἶναι τι τοιοῦτο προϋποτίθησιν. (§. ροζ'.) Ἄρα κτ. Ὅ, τὸ Β'.

Σχόλιον.

§. ρπ'. Ἥλιον οὖν εἰς δυσμὰς ἐπιπερχὲς φερόμενον στῆναι, καὶ μεσουρανοῦντα παλίνδρομον ἀναποδισθῆναι, καὶ πανσελήνου ἀκριβοῦς οὔσης τέλεον ἐκλιπεῖν, καὶ πῦρ δροσοβόλον ἀναδειχθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ τριχῶν φειδόμενον, φλόγας τε ἄνωθεν κατενεχθῆναι, καὶ θάλασσαν πληγῇ βακτηρίας ὑποχωρήσασαν, ἑκατέρωθεν εἰς τείχη παγιωθῆναι, καὶ ποταμὸν ἄφνω ἀναχαιτίσαι τὸ ῥεῦμα, ταῦτα δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς μὲν κατὰ φύσιν κειμένοις θεσμοῖς προσέχουσιν ἀδύνατα, τοῖς δὲ εἰς τὸ πανσθενὲς τοῦ νομοθετήσαντος ἀναφέρουσι τὴν διάνοιαν, δυνατὰ καὶ μάλα ὁμολογεῖται. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὑπερφυῶς, ὡς ἂν ἐκείνῳ δόξῃ, εἰς ἔργον ἀγόμενα. Τὰ γὰρ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδύνατα, δυνατὰ ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ. Οὐδὲν οὖν, κυρίως εἰπεῖν, ἐξωτερικῶς ἂν εἴη ἀδύνατον, ἁπάντων τῶν ἐσωτερικῶς δυνατῶν, τῇ θείᾳ δυνάμει ὑπακουόντων. Ἐκτὸς εἰ μὴ, τοῦτο μόνον „ ἀδύνατον φαμὲν, ὃ Θεὸς οὐ βούλεται, οὐδὲ παραχωρεῖ (1), ἐπεὶ οὐδὲν οἷόν ἐστι τῷ ἐκείνου ἀντιστῆναι θελήματι.

Θεώ-

(1) Δαμασκ. περὶ Ὀρθοδ. Πίστεως Κεφ. ξη'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΟΘ΄.

§. ρπα΄. „ Τὰ ἠθικῶς ἀδύνατα, φυσικῶς εἰσὶ δυνατά.

Τοιαῦτα γὰρ τὰ ἤτοι ὡς ἥκιστα, ἢ ὅτι χαλεπῶς συμβαίνοντα· (§. ρξϛ΄.) οὐ γὰρ δηλαδὴ παρ' ἔλλειψιν δυνάμεων τῶν ἐν τῇ φύσει. Ἀλλ' ὧν οὐκ ἄπεισι τοῦ παντὸς δυνάμεις τελεστικαί, οὐ φυσικῶς ἀδύνατα τὰ τοιαῦτα. (§. αὐτ. ἄρα κτ.)

Θεώρημα Π΄.

§. ρπβ΄. „ Τὰ ἐξ ὑποθέσεως ἀδύνατα, ἢ δυνατά, „ καθ' ἑαυτὰ ἐστὶ δυνατά, ἢ ἀδύνατα.

Παραίτιος γάρ, τοῦ ταῦθ' οὕτως ἔχειν, αὐτοῖς καθίσταται ἡ ὑπόθεσις. (§. ρξζ΄.) Ἀλλὰ γὰρ καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα ὑπεξίσταται τῆς ὑποθέσεως, ἄρ' οὖν ὑπεξαιρεῖται τηνικαῦτα τοῦ ἀποχρῶντος λόγου, πρὸς τὸ εἶναι ἀδύνατα, ἢ δυνατά. Καὶ μένει ἄρα δυνατά, ἢ ἀδύνατα. Ο. Ε. Δ.

Περὶ Ὑπάρχοντος, καὶ Μέλλοντος.

§. ρπγ΄. Μετοχικῶς τὸ ὂν ἐκληφθέν, σημαίνει τὸ ὑπάρχον ὡς εἴρηται. (§. ρνα΄.) Καὶ ἔστιν ὅ,τι δήποτε ὑφέστηκε, κἄν τε οὐσία τοῦτο ᾖ, κἄν τε τὶ τῶν περὶ τὴν οὐσίαν. Τοῦθ' ὃ ἐντελεχείᾳ ἔχει τὸ εἶναι, ὡς σὺν Ἀριστοτέλει ἐπὶ τῶν διαιρέσεων τοῦ ὄντος (§. ρνγ΄.) ἐλέγομεν, καὶ ὅπερ ἐπὶ τὸν δεύτερον καὶ τέταρτον τῶν τεττάρων τρόπων ἀνεκαλοῦμεν. (§. ρνβ΄.) Νοήσαις δ' αὖ τὸ ὑπάρχον, πρὸς μὲν τὸ κυρίως ἀδύνατον, πάντῃ ἀκοινώνητον ὄν, καὶ ἀσύμφυλον. Πρὸς δὲ τὸ δυνατόν, πῇ μὲν ἀκοινώνητον, πῇ δὲ καὶ κοινωνίαν ἔχον. Δυοῖν γὰρ τουτωνὶ λόγων θεωρουμένων ἀποχρώντως ἐχόντων πρὸς τὸ εἶναι τί, τοῦ μὲν ἐσωτερικοῦ,

καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

καὶ κατ' οὐσίαν, τοῦ δ' ἐκτὸς, καὶ καθ' ὕπαρξιν, (§. ρογ'.) τὸ μὲν ἀπολύτως ἀδύνατον ἑκατέρων ἠμοίρησεν. Οὐδὲ γὰρ ἔνι ὅλως συναφθῆναι, μὴ συμπάσχοντα ἐπὶ τούτου τὰ τοῦ εἶναι συστατικά· οὐδ' ἂν γένοιτό τι τῆς τούτων συναφείας παραίτιον. (§. ροδ'.) Τὸ δὲ δυνατὸν ἑκατέρων ἔτυχεν, ἀλλὰ δυνάμει. Καὶ γάρ τοι τούτου τὰ γνωρίσματα καὶ καθ' ἑαυτὰ συμβατὰ, καὶ ἄλλως, καὶ δύναμις ἐστὶν, ἥτις ἂν αὐτὰ ἐφ' ἓν συμβιβάσειε. Τὸ δὲ ὑπάρχον ὁμοίως, ἀλλ' ἐνεργείᾳ. Τοῦ γὰρ αἰτίου ἐνεργοῦντος, τὸ ἐξ ἐκείνου εἰς ἐντελέχειαν ἄγεται. Κἀντεῦθεν ἂν εἰσβάλλοι τις προσδεῖν τῆς τοῦ ποιοῦντος ἐνεργείας ἐξ ἀνάγκης, εἰ μέλλοι εἰς τὸ ὑπάρχον τὸ δυνατὸν μεταστήσεσθαι, καὶ ἔξω τοῦ μὴ ὄντος (μετοχικῶς μοι νόει) γενήσεσθαι, τοῦ λόγου καθ' ὅν τι δυνατὸν ἐστὶ, τοῦ ὑφ' οὗ αὐτὸ τὴν ὕπαρξιν ἔχει, πολὺ διαφέροντος. (§. μη'.) Διοριστέον δὲ καὶ τοῦτο ἐνταῦθα, ὡς τῶν δυνατῶν, τὰ μὲν ἀεὶ δυνατὰ εἴρηται καὶ ἐστὶν, ἃ μηδέποτε εἰς τὸ ἐνεργεία ἐλεύσεται. Τὰ δὲ ἄχρι τινὸς τοιαῦτα, οἷα τὰ τέως εἰς τὸ ὑπάρχειν μετατιθέμενα. Τὰ δὲ τοιαῦτα ἰδιαίτερον ἀποκαλεῖν εἰώθασι μέλλοντα.

§. ρπδ'. Ὁρίσειας οὖν τὴν ὕπαρξιν ἐντελέχειαν τοῦ εἶναι εἰπών. Καὶ κατάστασιν τοῦ ὄντος, καθ' ἣν ἐξέβη τῆς ἰδίας αἰτίας, ὡς οἱ Σχολαστικοί. Καὶ πλήρωμα τῆς, ὡς εἰπεῖν, δυνατότητος, καθάπερ ἄλλοι ὡρίσαντο. Καὶ τὸ ὑπάρχον δὲ κατ' αὐτὰ, τὸ ἐνεργείᾳ σύμμοιρον τοῦ εἶναι, καὶ μὴ δυνάμει. Καὶ ὅπερ ἤδη, ἡ ποιητικὴ αἰτία ἐξήνεγκεν ἐνεργήσασα. Καὶ ᾧ περαιτέρω οὐδενὸς ἐνδεῖ, πρός γε τὸ εἶναι. Ἐνέδει γὰρ ἀμέλει τῷ μὲν ἀπολύτως δυνατῷ, καὶ αἰτίου, τῷ δ' αἰτίῳ καὶ ἐνεργείας. Ταύτης δὲ τέως τεθείσης, λείπεται περαιτέρω οὐδὲν, ὥστε τὸ ἐξ ἐκείνου τε, καὶ διὰ ταύτης ὂν εἶναι πληρέστατα. Προσάψαις δ' ἂν τοῖς ἀποδοθεῖσι καὶ τὸν ἐφεξῆς, καθ' ὃν ἡ ὕπαρξις ὁρίζεται παρ' ἄλλοις, κατάστασις ὄντος, καθ' ἣν δεξιῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐνεργεῖν, ἢ παθαίνεσθαι. Καὶ ὑπάρχον τὸ ἐνεργείας, ἢ πάθους δεκτικόν.

§. ρπε'. Καλῶς δὲ ἔχει διαιρεῖν καὶ τὸ τῆς ὑπάρξεως ἐπὶ τῶν λαχόντων· ἢ γὰρ καθ' ἑαυτὰ ἔλαχεν, ἢ κατ' αὐτῶν, ἢ ἐν αὐτοῖς. Καθ' ἑαυτὰ μὲν αἱ πρῶται οὐσίαι, ὡς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΜΕΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠΙ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἀριστοτέλης καλεῖ, (1) ἤτοι τὰ ὑποκείμενα. Κατ᾽ αὐτὸν δὲ αἱ δεύτεραι οὐσίαι, αἱ καὶ καθ᾽ ὑποκειμένου εἰρημέναι. Ἐν αὐτοῖς δὲ τὰ συμβεβηκότα, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ τὸ εἶναι ἔχοντα. Ὧν τὰ μὲν ἐνυπάρχοντα δίκαιον ὀνομάζειν, τὰ δὲ καθυπάρχοντα, τὰ δὲ ἁπλῶς ὑπάρχοντα. Ἀλλὰ καὶ τὸ οὕτως ὑπάρχον, οἷον ἐστὶ τὸ κατὰ μέρος, ἄτομον καλεῖται, καὶ ὑπόστασις, καὶ πρόσωπον. Καὶ ἄτομον μὲν, ὅτι δὴ πάντη μερικώτατον ὂν (2) εἰς μερικώτερα οὐκ ἂν τμηθείη. Ὑπόστασις δὲ, ἅτε δὴ ὑφεστὼς ὂν πρᾶγμα κατὰ Ἀμμώνιον. Ἢ ὡς τοῖς Σχολαστικοῖς ὑπογράφειν φίλον, ὡς οὐσία οὖσα τῶν καθ᾽ ἕκαστα, ἀκοινώνητος, καὶ πεπληρωμένη. Τὸ μὲν διὰ τὸ κατὰ τὴν ὕπαρξιν πλήρωμα· (§. ρπδ΄.) τὰ δὲ, διὰ τὸ ἄτομον εἶναι, καὶ τὰς ἀτομοποιοὺς ἔχειν διαφορὰς, καθ᾽ ἃς τὸν ἀριθμὸν διαφέρειν λέγεται. Αὗται δὲ εἰσὶν, ὡς μὲν ὁ πατὴρ Δαμασκηνὸς φησὶ (3) τὰ ἀχώριστα τῶν
„ συμβεβηκότων. Ἡ γὰρ ὑπόστασις θέλει ἔχειν οὐσίαν μετὰ
„ συμβεβηκότων, καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν ὑφίστασθαι, καὶ αἰσθήσει,
„ ἤγουν ἐνεργείᾳ θεωρεῖσθαι. Ὡς δὲ Θεόδωρος ὁ Ἀβουκάρας, (4) τὸ ἔχειν τὴν δε τὴν ψυχὴν τοῦτο ἐστὶ τὸ συστατι-
„ κόν. Τὸ δὲ γρυπὸν, ἢ ξανθὸν, ἢ ὅσα ἀχώριστα συμ-
„ βεβηκότα, ταῦτα οὐκ εἰσὶν ὑποστατικὰ κυρίως, ἀλλὰ κα-
„ ταχρηστικῶς. Περιαιρουμένων γὰρ τούτων ἀπαύτων τῇ ἐπι-
„ νοίᾳ μένει ἡ ὑπόστασις. Ἀλλ᾽ οὐκ ἔδει μένειν τὴν ὑπόστα-
„ σιν τούτων περιαιρουμένων, εἰ ἦσαν ὑποστατικὰ, διὰ τὸ
„ μὴ δύνασθαι τὴν ὑπόστασιν ἄνευ τούτων εἶναι. Τῷ γὰρ
„ αὐτῷ λόγῳ ἔσονται, καὶ χωριστὰ συμβεβηκότα ὑποστατι-
„ κὰ, ὅπερ ἀδύνατον. Οὐ γὰρ δύναται ἡ ὑπόστασις εἶναι
„ ἄνευ κινήσεως, ἢ ἠρεμίας· ἢ ἄνευ τοῦ καθέζεσθαι, ἢ ἵ-
„ στασθαι, ἢ τοῦ κεῖσθαι πως. Ἀλλ᾽ οὔτε ἡ κίνησις, οὔτε ἡ ἠ-
„ ρεμία, οὔτε ἡ θέσις, οὔτε οὐδόλως τι τῶν χωριστῶν συμβε-
„ βηκότων ἐστὶν ὑποστατικόν. Ὥστε διὰ τοῦτο, οὐδὲ τὰ ἀχώ-
„ στα συμβεβηκότα εἰσὶν ὑποστατικά. Πρόσωπον δὲ, ἐὰν ἡ ὑπό-

(1) Περὶ Οὐσίας. (2) Ἐν τῇ Λογικῇ.
(3) Κεφ. λ΄. (4) Ἐν Ἀνεκδότοις.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ὑπόστασις νοῦ καὶ λόγου μετέχουσα. Πρόσωπον γάρ ἐστιν ὅ-
„ περ διὰ τῶν οἰκείων ἐνεργημάτων, καὶ ἰδιωμάτων ἀρίδη-
„ λον καὶ περιωρισμένην, τῶν ὁμοφυῶν αὐτοῦ παρέχεται τὴν
„ ἐμφάνειαν. (1) Ἀκριβῶς δὲ ἐπισκοποῦσιν οὐκ ἄλογον δο-
κεῖ, τὸ ἐπὶ πλέον κἂν τούτοις, καὶ ἔλαττον παραδέξασθαι.
Καὶ τὸ μὲν ἄτομον, καὶ τοῖς καθ᾽ ἕκαστα τῶν συμβεβηκότων
ἐπιφημίζειν, τὴν δὲ ὑπόστασιν ἰδιαίτερον ταῖς ἀτομικαῖς οὐ-
σίαις, τὸ δὲ πρόσωπον, ταῖς λογικαῖς ὑποστάσεσιν ἰδιαί-
τατα. Ὡς λέγειν μὲν ἅπαν πρόσωπον καὶ ὑπόστασιν, καὶ ἄ-
τομον, καλεῖν δὲ πᾶσαν ὑπόστασιν ἄτομον μὲν, πρόσωπον
δ᾽ οὔ. Ἡγεῖσθαι δὲ ἄτομα τινὰ οὔθ᾽ ὑποστάσεις ὄντα, οὔτε μὴν
πρόσωπα. Καί τοι ταῦτα οὕτω πολυπραγμονοῦσιν οὐδὲ τοῦτο
„ παραλειπτέον, ὡς οἱ ἅγιοι Πατέρες, παριάσαντες τὰς
„ πολλὰς ἐρεσχελίας, τὸ μερικὸν ἐκάλεσαν ἄτομον, καὶ πρό-
„ σωπον, καὶ ὑπόστασιν. (2)

§. ρπϛʹ. Κείσθω δὲ καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ
περὶ τοῦ ἐνυποστάτου μετ᾽ ἀκριβείας λεγόμενα, (3) καὶ οὐκ ἔ-
ξω εἱρμοῦ τοῦ προκειμένου ἡμῖν λόγου λεγόμενα. „ Τὸ ἐνυ-
„ πόστατον ὁτὲ μὲν τὴν ἁπλῶς ὕπαρξιν σημαίνει· κα-
„ θ᾽ ὃ σημαινόμενον, οὐ μόνον τὴν ἁπλῶς οὐσίαν ἐνυπό-
„ στατον λέγομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ συμβεβηκός, ὅπερ κυρίως οὐκ
„ ἐνυπόστατόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἑτεροϋπόστατον. Ποτὲ δὲ καὶ τὴν κα-
„ θ᾽ ἑαυτὸ ὑπόστασιν, ἤγουν τὸ ἄτομον δηλοῖ· ὅπερ κυρίως
„ οὐκ ἐνυπόστατον, ἀλλ᾽ ὑπόστασίς ἐστί τε, καὶ λέγεται. Κυ-
„ ρίως δὲ ἐνυπόστατόν ἐστιν, ἢ τὸ καθ᾽ ἑαυτὸ μὲν μὴ ὑφι-
„ στάμενον, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ὑποστάσεσι θεωρούμενον, ὥσπερ τὸ
„ Εἶδος, ἤγουν ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων, ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει οὐ
„ θεωρεῖται, ἀλλ᾽ ἐν Πέτρῳ καὶ Παύλῳ, καὶ ταῖς λοιπαῖς τῶν
„ ἀνθρώπων ὑποστάσεσιν· ἢ τὸ σὺν ἄλλῳ διαφόρῳ κατὰ
„ τὴν οὐσίαν, εἰς ὅλου τινὸς γένεσιν συντιθέμενον, καὶ μίαν
„ ἀποτελοῦν ὑπόστασιν σύνθετον. Οἱονεὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκ
„ ψυ-

(1) Δαμασκ. Κεφ. μγʹ.
(2) Δαμασκ. Φιλοσοφ. Κεφ. λʹ. καὶ μγʹ.
(3) Αὐτ. Κεφ. μδʹ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ.Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ ψυχῆς ἐστὶ καὶ σώματος συντεθειμένος, καὶ οὔτε ἡ ψυχὴ
„ μόνη λέγεται ὑπόστασις, οὔτε τὸ σῶμα, ἀλλ' ἐνυπόστα-
„ τα. Τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελούμενον, ὑπόστασις ἀμ-
„ φοτέρων. Ὑπόστασις γὰρ κυρίως τὸ καθ' ἑαυτὸ ἰδιοσυ-
„ στάτως ὑφιστάμενον, ἐστί τε καὶ λέγεται. Λέγεται πάλιν
„ ἐνυπόστατον ἡ ὑφ' ἑτέρας ὑποστάσεως, προσληφθεῖσα φύ-
„ σις, καὶ ἐν αὐτῇ ἐσχηκεῖα τὴν ὕπαρξιν. Ὅθεν καὶ ἡ
„ Σὰρξ τοῦ Κυρίου μὴ ὑποστᾶσα καθ' ἑαυτὴν, μηδὲ πρὸς
„ καιροῦ ῥοπὴν, οὐχ ὑπόστασις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνυπόστατον
„ ἐστίν. Ἐν γὰρ τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ λόγου ὑπέστη, προσ-
„ ληφθεῖσα ὑπ' αὐτῆς, καὶ ταύτην καὶ ἔσχε, καὶ ἔχει ὑπό-
„ στασιν.

§. ρπζ'. Ἀναγκαῖον ἀλλ' οὖν ἐνταῦθα καὶ τοῦτο προσση-
μειῶσαι, ὡς ἦν ποτε παρὰ τοῖς ἱεροῖς Συγγραφεῦσιν, ὅτε
ἡ οὐσία καὶ ἡ ὑπόστασις ἀνθ' ἑνὸς ἐλαμβάνετο, διεκρίθη δὲ
ὕστερον τὰ ὀνόματα, οὐ μετρίας τῆς ἀτοπίας ἐν τοῖς θείοις
δόγμασι, παραιτίου γινομένης τῆς τούτων συγχύσεως, ὅπερ
ἅλις ἐμφαίνει τὸ Λεοντίου ἀποσπασμάτιον. (1) „ Ἡ γὰρ ὑ-
„ πόστασις κατὰ δύο, φησὶν ἐκεῖνος, σημαινομένων φέρεται·
„ σημαίνει γὰρ καὶ τὸ ἁπλῶς ἐν ὑπάρξει ἓν, ὅτε μάλιστα
„ τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιωμάτων ἐστέρηται, σημαίνει καὶ τὸ
„ πρόσωπον τὸ καθ' ἑαυτὸ ὑφεστώς. Ὅθεν ὁ Ἅγιος Κύ-
„ ριλλος ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ἁπλῶς ὄντος, τῷ ὀνόματι τῆς
„ ὑποστάσεως χρησάμενος, φησὶν ὅτι δὴ ἀσύγχυτοι μεμενή-
„ κασιν αἱ ὑποστάσεις, περὶ οὐσιῶν λέγων. Καὶ πάλιν ὅ-
„ τι πραγμάτων, ἤγουν ὑποστάσεων, γέγονε σύνοδος. Καὶ
„ εἴτις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις, καὶ ἕτε-
„ ρα τοιαῦτα περὶ τῶν οὐσιῶν λέγων. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἅγιος
„ Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἄφρους ἐπιστολῇ φησὶν, ἡ δὲ
„ ὑπόστασις οὐσία ἐστὶ, καὶ οὐδὲν ἄλλο σημαινόμενον ἔχει ἢ
„ οὐσία, ἢ τὸ ὄν. Ποτὲ δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς Κύριλλος ἐπὶ
„ τοῦ καθ' ἑαυτὸ ἰδιοσυστάτου ὑφεστῶτος προσώπου τὴν ὑπό-
„ στασιν λαμβάνων, ἔφασκεν. Εἴτις ἐν προσώποις δυσὶν,
„ ἤγουν

(1) Ἐν τοῖς κατὰ Σαλμασίων Ἀνεκδ. Συμμίγμ. Κεφ. κζ'.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ ἤγουν ὑποστάσεσι, τὰς ἐν Εὐαγγελίοις ἀπονέμει φωνάς, „ ἀνάθεμα ἔστω. Οὐχ ἧττον δέ, καὶ τὸ πρόσωπον εὕροι αὖτις παρὰ τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ (1), ἀντὶ τῆς φύσεως „ ἀδιαφορούμενον, ἐν οἷς περὶ Χριστοῦ, οὐκ ἐν διαιρέσει προσώπων, φησί, τὰς συνιούσας εἰς ἓν φύσεις θεολογῶν. Ὅπερ ἐκφεύγων οἶμαι ὁ Θεῖος Κύριλλος, (2) εἴτις ἐν προ- „ σώποις δυσίν, ἤγουν ὑποστάσεσι, τὸ ἐξηγηματικὸν προσέθηκεν ἀκριβολογούμενος.

§. ρπη'. Μέλλον ἐστὶ τὸ κατὰ τὸ ὕστερον τοῦ χρόνου ἀπὸ τοῦ νῦν, ὕπαρξιν ἐντελεχείᾳ ληψόμενον· καὶ ἔξω τῶν αἰτιῶν αὐτοῦ γενησόμενον. Καὶ πλήρωμα ἔχον τῆς κατ' αὐτὸ δυνατότητος. Καὶ οἷον ἐσόμενον ἐνεργεῖν, ἢ παθαίνεσθαι. (§. ρπδ'.) Διὸ καὶ πλέον τι ἢ δυνατὸν τὸ μέλλον. Ἐκεῖνο γὰρ κυρίως εἰπεῖν (§. ρπγ'.) οὐκ ἔσται ποτὲ ἐνεργείᾳ, διὸ καὶ ἀεὶ δυνατόν· τὸ δὲ ἀσφαλῶς ποτέ, καὶ ἐν χρόνῳ τεταγμένῳ, πάντη ἔσται, οἷον ὁ Ἀντίχριστος, καὶ τὸ πλεῖστον μέχρι τινὸς δυνατόν. Θαυμαστὸν οὖν οὐδέν, εἴπερ ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ, ᾗ σεσημείωται (3) τὸ αὐτό, τῷ μὲν δυνατὸν ἁπλῶς ἂν δοκοίη, τῷ δὲ προειδότι τὴν τοῦ πράγματος ἔκβασιν, μέλλον ἔσοιτο. Ὅπου γε τὰ πολλά, καὶ ὅπερ οὗτος καραδοκεῖ ὡς ἐσόμενον, οἷον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔκσπονδον ἔθνος τὸν Μεσσίαν, ἄλλος τις, ὡς οἱ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκ πολλοῦ γεγονὼς ἴσασι. Καὶ τοῦτο δὲ σεσημειώσθω σὺν Ἀμμωνίῳ (4), ὅτι ἄλλο ἐστίν, ὡς αὐτὸς Ἀριστοτέλης (5) διορί- „ ζεται, τὸ μέλλον, παρὰ τὸ ἐσόμενον. Καὶ τὸ μὲν ἐσό- „ μενον, τὸ πάντως ἐκβησόμενον σημαίνει· ὡς ὅταν εἴπω- „ μεν, ἔσται χειμών, ἢ θέρος, ἢ ἔκλειψις. Τὸ δὲ μέλλον „ τὸ ἐκβῆναι καὶ μὴ ἐκβῆναι δυνάμενον, οἷον μέλλω βα- „ δίζειν, μέλλω πλέειν.

§. ρπθ'. Οἱ τῆς ἑταιρείας εἶναι τοῦ Ἰησοῦ σεμνυνόμενοι παρὰ

---

(1) Ἐν τῷ περὶ τῆς Σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ Παρουσίας.
(2) Ἀναθεματ. Δ'. κατὰ Νεστορίου.
(3) Γενικῶς. Μεταφ. μέρ. α'. Κεφ. α'. Ὁρ. ζ'.
(4) Ἐν τοῖς περὶ Ἑρμηνείας ὑπομν.
(5) Ἐν τοῖς περὶ Γεν. καὶ Φθορ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

παρὰ Λατίνοις, διαίρεσιν τοιαύτην τινὰ τῶν μελλόντων εἰσηνέγκαν, εἰς τάγε ἀπολύτως, ἤ φασι, καὶ τὰ ἐξ ὑποθέσεως μέλλοντα, τὰ μὲν, ὅτι πάντως ἔσται, τοιαῦτα εἶναι τιθέμενοι, τὰ δὲ, ὡς ἔσοιτ' ἂν, εἰ τοδὶ, ἢ τοδὶ γένοιτο. Καὶ κατὰ ταῦτα δὴ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόγνωσιν διαιρεῖν χαίρουσιν, εἰς τὴν κατὰ τὴν ἁπλῆν νόησιν, ᾗ τῶν ἀπείρων δυνατῶν ἁπλῶς ὄντων, ὁ νοῦς ὁ θεῖος ἐπιδράττεται, καὶ τὴν κατ' ἐποπτείαν, ᾗπερ τὰ ἀπολύτως νοεῖ ἐσόμενα. Καὶ εἰς τὴν μεταξὺ τούτων, τὴν τῶν ἐξ ὑποθέσεως μελλόντων (ἅπερ δὴ καὶ αὐτῶν μεταξύ πως ἱσαμένων, καὶ μήτε δυνατῶν, φασὶν, ἁπλῶς, μήτ' αὖ κυρίως μελλόντων) οὖσαν ἀντιληπτικήν. Ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τῆς ὑπεραγιώσης γνώσεως λόγος, οἷα δὴ θειοτέρας ὢν θεωρίας, καὶ τῆς ἐν χερσὶ ταύτης ὑπεραλλόμενος, ἐν ἄλλοις τεταμιεύσθω. Τὸ δὲ ταῖς οὕτως ἰσχναῖς διαιρέσεσιν ἐπιχαίρειν ταύταις, μήτοιγε μᾶλλον κουφότητα κατηγοροίη φρενῶν, ἢ λεπτότητα. Εὖ γάρ μοι δοκεῖ, μεταξὺ τοῦ ἔσεσθαι καὶ μὴ, μέσον παρεμπίπτειν μηδέν. Εἰ δὲ μὴ, πῶς οὐ δῆλον, καὶ μεταξὺ τῶν ἐσομένων, οἷα τὰ μέλλοντα, καὶ τῶν μὴ, οἷα τὰ ἁπλῶς δυνατὰ, τὸ μέσον ζητεῖν, ἤτοι κράσει τῇ ἐκ τούτων, ἢ καὶ ἀποβολῇ, αὐτὰ ἄντικρυς εἶναι τὸ ζητεῖν τὰ ἀδύνατα; Ἀλλ' εἰ, φασὶν, αὐτίκα τεχθεὶς τεθνήξοιτο, οὐ πάντως τοσαῦτα κατὰ τῶν ἐκλεκτῶν, ὥστε πλανῆσαι καὶ αὐτοὺς, εἰ δυνατὸν, ὁ ἀπατεὼν ἐκεῖνος ἐπινοήσοιτο. Οὐδ' αὖ βασιλεύσοι τότε ἀκατακαλύπτῳ τῷ προσώπῳ ἐπὶ γῆς ἡ ἀνομία. Τὸ δὲ ἦπου οὐχ οὕτως ἔσται, ἀλλ' ἔσοιτο ἄν· ὥστε οὐδὲ μέλλον· ἀλλ' ἐσόμενον ἄν. Ἀλλαμὴν οὐδὲ ἁπλῶς δυνατὸν, ὅσῳγε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ῥᾳδίως εἶναι τὸ τοιοῦτο προγινωσκόμενον. Τούτοις ἀλλ' οὖν οὐ χαλεπὸν ἐῤῥωμένως ἀντεμβαλεῖν, ὡδὶ διαιρήσαντας. Ἤτοι γὰρ ἐκεῖνα τὰ ὑποθετικὰ, ὡς ἂν αὐτοὶ φαῖεν, μέλλοντα ἀναγκαίως καὶ ἀπαραιτήτως ἐξῆπται τῆς ὑποθέσεως, ἢ οὐχί. Εἰ μὲν οὖν ἐκεῖνο, συμπαρενεχθήσεται πάντως τῇ ὑποθέσει, ἀδιαχώριστα. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τῆς ὑποθέσεως τεθείσης, οὐκ ἂν παρὰ ταύτην, ἐξ ἀνάγκης, καὶ ἀπταίστως, καὶ αὐτὰ ἔσοιτο. Ἐπειγεῖ γὰρ οὐδέν· ὥστε οὐδ' οὕτως εἶεν ὑποθετικὰ μέλλοντα. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πρῶτον αὖ, πρὸς ὃ καὶ ἐοίκασιν, ἀναδράμοιεν, ἤτοι τεθείσεται ποτὲ ἐν τοῖς οὖσι

τὰ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὰ τῆς ὑποθέσεως, καὶ συνέσαι πάντως ταύτῃ τὰ ἐξ αὐτῆς τοῖς λοιποῖς τῶν μελλόντων συναριθμούμενα. Ἡ οὖν τεθείσεται, καὶ τοῖς ψιλῶς δυνατοῖς ἄμφω συγκατατεταχθήσεται. Καὶ μὲν δὴ καὶ οὕτως, εἰς τὰ δυνατὰ, ἢ ἐσόμενα διαῤῥυήσεται ἡμῖν ὁ τῶν ὑποθετικῶν τουτωνὶ μελλόντων εἱρμός. Εἶτα καὶ εἰ μὴ Φίλιππος, φασὶν, ὁ Μακεδὼν, χειρί τε καὶ στρατηγήμασι τὰ τῶν Ἑλλήνων φθάσας ἐκόλυσεν, οὐκ ἂν ὁ υἱὸς Ἀλέξανδρος Πανελλήνιος αἱρεθεὶς στρατηγὸς, τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐκράτησε. Καὶ εἰ νοσήσας πρὸ τῆς μάχης τεθνήκει, οὐκ ἂν ὑπὸ χεῖρα τοῖς Ἕλλησι, τὸ Περσῶν ἐγένετο κράτος. Καὶ ἀσιτῶ μὲν, μὴ ἔχων ὅ,τι καὶ φάγωμαι, ἐμφορῦμαι δὲ γενναίως, εὖ μάλα κεκαρυκευμένῳ περιτυχὼν τῷ ἐδέσματι. Τί δῆτα; ἔσαι ἄρα ἡμῖν καὶ ἐξ ὑποθέσεως, τὰ μὲν γενόμενα ἂν, τὰ δὲ καὶ μή. Καὶ τὰ μὲν γινόμενα, τὰ δὲ μή. Ἀλλ᾽ ὥσπερ οὖν, ἃ μὲν γέγονε τοῖς παρῳχημένοις, ἃ δὲ γίνεται τοῖς ἐνεςῶσιν, οὕτω δήπερ καὶ ἃ γενήσεται, κἂν ἐξ ὑποθέσεως τεθεισομένης ἔξῃ τὸ ἔσεσθαι, τοῖς ἐσομένοις τεθείσεται καὶ αὐτὰ ἐναρίθμια. Καὶ καθάπερ οὐδὲν ὀνίνησιν ἡ ἐπινοουμένη ὑπόθεσις, πρὸς τὸ, τοῖς ὑφεςῶσιν, ἢ ὑφισαμένοις, συνεπιλογίζεσθαι, τὰ μηδὲ γεγονότα, μηδὲ γινόμενα, οὕτω τοι πάντως πάνυ ψυχρῶς εἰσενήνεκται καὶ τὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅθεν ἂν ὑποςαίη τὰ ταύτῃ πάντως μηδέποτ᾽ ἐσόμενα, ἐφ᾽ ᾧ, παρὰ τὰ δυνατὰ καὶ τὰ μέλλοντα τρίτον τι εἶδος πλαθῦναι τὸ τῶν εἰρημένων μελλόντων ἐξ ὑποθέσεως.

Θεώρημα ΠΑ΄.

§. ρϑ΄. „ Τὸ αὐτὸ ὑπάρχον οὐκ ἔνι ἅμα καὶ δυνατὸν εἶ-
„ ναι, ἤ γε ὑπάρχον.

Τὸ μὲν γὰρ, ἐνεργείᾳ ἔχει λαβὸν τὸ εἶναι, καὶ ἔξω τῆς ἰδίας αἰτίας ἐγένετο, καὶ πεπλήρωται ἤδη αὐτοῦ, τὸ καθ᾽ ὃ δυνατὸν εἶναι ἐλέγετο. Καὶ οἷον ἐστὶν ἐνεργεῖν, ἢ πάσχειν. (§. ρπδ΄.) Τὸ δὲ δυνατὸν κἄν τε ἀπολύτως εἶναι τοιοῦτο τεθῇ, κἄν τε, καὶ κατὰ σχέσιν τινὰ πρὸς τὰ αἴτια. (§. ρξδ΄.)

Καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ [illegible] ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ [illegible] ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ [illegible]
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Καὶ δὴ, εἴτε καὶ ἀεὶ δυνατὸν, εἴτε καὶ ἄχρι τινός. (§. ρπγ΄.) Τούτων οὐδὲν ἀμοιρεῖ. (§. ρξδ΄.) Ἄρα κτ.

Ἄλλως, εἰ τὸ ὑπάρχον, ἢ ὑπάρχον δυνατὸν τὸ αὐτὸ, καὶ τὸ μὴ, ταύτηγε, ἢ μὴ ὑπάρχον, ἀδύνατον. Ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ δεύτερον. (§. ρξδ΄.) Ἄρα οὐδὲ τὸ πρῶτον.

Ἄλλως, εἴπερ ὑπάρχον τὸ αὐτὸ καὶ δυνατὸν, πάντως γε δυνατὸν ὂν, τὸ αὐτὸ καὶ ὑπάρξει. Ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ δεύτερον. Προσδεῖ γὰρ ἔτι τῷ δυνατῷ πρὸς τὸ ὑπάρχειν, καὶ τῆς τοῦ αἰτίου ἐπενεργήσεως. (§. ρξδ΄. ρπγ΄. ρπδ΄.) Ἄρα οὐδὲ τὸ πρῶτον.

Ἄλλως, ἔτι δὲ καὶ τὸ ὑπάρχον πρὸς τὸ δυνατὸν, εἰ μὴ πάντη, ἀλλὰ πῇ γοῦν τυγχάνει ἀσύμφυλον. (§. ρπγ΄.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον

§. ργά. Εἶπα quod actu existit, id quoque debet esse possibile. Τουτέστι τὸ ἐνεργείᾳ ὑπάρχον, τοῦτο καὶ δυνατὸν εἶναι, εἰσὶν οἱ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς (1) θαρρούντως ἀπομέμπονται, καὶ τοὺς ἀρχαίους, τοῦτο ἀξιοῦντας, ἐν οἷς φασὶν, ὡς ab esse ad posse valet consequentia, ἀπὸ τοῦ εἶναι ἐπὶ τὸ δύνασθαι ὀρθῶς εἰσβάλλειν, δεῖ, μάρτυρας προσεπαγόμενοι. Τί τοίνυν πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐροῦμεν; ἢ ὅτι περὶ ἑτέρου μὲν τῷ ἀριθμῷ, ὁμοφυοῦς δὲ ὁ λόγος αὐτοῖς; Ἀλλ᾽ ὤφειλον πάντως οἰκειότερον ἀποφαινόμενοι, μὴ τὸ ὑπάρχον εἶναι δυνατὸν οὕτως ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι, τὸ δὲ τὴν φύσιν προσεοικὸς τῷ ὑπάρχοντι, καὶ μὴ ὑπάρχον, τῶν ἁπλῶς, ἢ τῶν ἄχρι τινὸς δυνατῶν εἶναι λέγειν. Καί τοιγε οὐδ᾽ ἐκεῖνο γοῦν τὸ παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων (τῶν Σχολαστικῶν πάντως) πρὸς ἀκρίβειαν λόγου ἀληθοῦς λεγόμενον φέρεται, ὡς δῆθεν ἀπὸ τοῦ εἶναι ἐπὶ τὸ δύνασθαι, τὰ τῆς ἐπιφορᾶς ὀρθῶς ἕλκεται.

Οὐ

(1) Βαυμεϊστέριος Ὀντολογ. μέρ. α΄. Κεφ. β΄. περὶ ἐννοίας τοῦ ὄντος. §. 23.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Οὐ γὰρ δηλονότι εἴτι ἐστὶ, τοῦτο καὶ εἶναι κατὰ τὸ αὐτὸ δύναται, κἂν μυριάκις ἡμῖν τὸν ὑφεστῶτα κόσμον (ὃ ποιοῦσιν ὡς ἐν τύπῳ παραδείγματος) posse esse, ἤτοι δύνασθαι εἶναι, προβάλλοιντο. Ἀκριβοῦντας δὲ κἀκεῖνο εἰς τόδε μεθαρμοστέον τ' ἀξίωμα, ὅτι ἀπὸ τοῦ εἶναι τὶ (οἷον τόνδε τὸν κόσμον), πρὸς τὸ εἰκάσαι δυνατὸν εἶναι ὑφεστάναι τοιοῦτον ἕτερον, ἤτοι παραπλήσιον, ὀρθῶς ἐπαγόμεθα. Ἢ καὶ οὕτως, ἐκ τοῦ εἶναι τὸ δύνασθαι ἐπιφερόμενοι, εἰσβάλλοντες, ὡς ἐπεὶ ἤδη ἐστὶ, πρὶν γενέσθαι, τὸ εἶναι πάντως λαβεῖν ἠδύνατο. Τοῦτο γὰρ δὴ, ὡς ἀληθὲς ὄν, καὶ αὐτοὶ τιθέμεθα. (1) Τί οὖν ἐρεῖς; τὸ ὑπάρχον ἀδύνατον; μὰ δί, ἀλλ' οὐχὶ δυνατόν· πολὺ δὲ διαφέρει τοῦ μὴ δυνατὸν εἶναι, τὸ εἶναι ἀδύνατον. Τὸ μὲν γὰρ ὑποχώρησις ἐστὶ τοῦ δυνάμει, ἐπιληλυθότος τοῦ ἐνεργείᾳ. Τὸ δὲ παντελῆ σημαίνει ἀπουσίαν, καὶ αὐτῆς τῆς πρὸ τοῦ ἐνεργείᾳ εἶναι δυνάμεως.

Θεώρημα ΠΒ'.

§. ρϥθ'. „ Τὸ ὑπάρχον πρὶν ἢ ὑπάρξαι δυνατὸν ἦν, „ ἀλλὰ μέχρι τινός.

Ὑπάρχον καὶ γὰρ (ἐξ ὑποθ.) ἔξω τῶν αὐτοῦ αἰτίων ἐγένετο. (§. ρπγ'. ρπδ'.) Ἔστιν ἄρα αἴτιον τοῦ τοιούτου παρακτικόν. (§. νζ'.) Ἦν ἄρα ἐξωτερικῶς δυνατόν. (§. ρξδ'.) Τοιγαροῦν καὶ ἐσωτερικῶς. (§. ροζ'.) Ἐπεὶ δὲ ἔμελλεν ὑπάρχειν, καὶ μέχρι τινὸς τὸ δυνατὸν εἶναι εἶχεν. (§. ρπγ'.) Ἄρα κτ.

Πόρισμα.

§. ρϥγ'. Οὐκ ἄρα τὸ ὑπάρχον πρὶν ἢ ὑπάρξαι, κυρίως ἦν δυνατόν. (§. ρπγ'. ρϥβ'.)

Θεώ-

(1) Λογικ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΠΓ΄.

§. ρπγ΄. „ Τὸ δυνατὸν οὐχ ἢ δυνατὸν, καὶ ὑπάρχον.

Ἔστω γὰρ ὑπάρχον εἰ δοκεῖ· καὶ δυνατὸν ταύτῃ γε· (ἐξ ὑποθ.) Ἄρ᾽ οὖν καὶ ὑπάρχον ἔσται ἅμα καὶ δυνατὸν τὸ αὐτό. Ἀλλ᾽ οὐχ οἷόν τε. (§. ργ΄.) Ἄρα κτ.

Ἄλλως. Προσδεῖ δήπου τοῦ δυνατοῦ εἰς τὸ ὑπάρχειν, καὶ τῆς τοῦ ποιητικοῦ ἐνεργείας. (§. ρξδ΄. ρπγ΄. ρπδ΄.) Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. ρυε΄. Διὰ μὲν τοῦδε τοῦ Θεωρήματος, ἀνωτέρω ἐδείκνυτο, καὶ τὸ πά., δι᾽ αὐτοῦ δὲ ἐκείνου τοῦ πά., ἐνταῦθα κατασκευάζεται ἀνάπαλιν τόδε. Τί οὖν ἄλλο, ἐρεῖ τις, τοῦτο ἐστὶν, ἢ κύκλῳ ἐν ταῖς δείξεσι φέρεσθαι δινουμένους; Ἀλλὰ μηδεὶς θροείσθω. Πολλαχόθεν καὶ γὰρ τοῖς Θεωρηματίοις, τὰ τὴν πίστιν πορίζοντα εἴληπται. Τὸ μὲν γὰρ πά., καὶ αὐτόθεν τῆς γ΄. δείξεως ἐκ περιουσίας ὠχύρωται. Τὸ δὲ καὶ αὐτόθεν τῆς α΄. ἐκ τῶν §. ρξδ΄. ρπγ΄. ρπδ΄. ἐστὶν ἀναμφίλεκτον τὸ παρόν. Θαυμάσειε τις μᾶλλον εἰκότως, τῶν τὸ μὲν ὑπάρχον δυνατὸν εἶναι ὑποτιθεμένων, τὸ δὲ δυνατὸν ἔπειτα οὐχὶ καὶ ὑπάρχον τὸ αὐτὸ ἐχόμενα ἀποφαινομένων. Ἀλλ᾽ ἴσως ἐκείνοις, περὶ ἑτέρου του ὡς εἴρηται (§. ρυα΄.) παραπλησίου ὁ λόγος ἦν, ἢ γοῦν περὶ τοῦ κατὰ τὸ πρότερον ἄχρι τινὸς δυνατοῦ, καὶ μὴ τοῦ ὑπάρχοντι συνεπινοουμένου. (§. αὐτ.). Τουτὶ δὲ τὸ Θεώρημα, δι᾽ ἰσοδυναμούσης προτάσεως τοῖς Σχολαστικοῖς, ὧδε ἠξίωται· ἀπὸ τοῦ δυνάμει ἐπὶ τὸ ἐνεργείᾳ διὰ συλλογισμοῦ οὐκ ἀσφαλὴς ἡ μετάβασις.

Θεώρημα ΠΔ΄.

§. ρυϛ΄. „ Τὸ ἁπλῶς ἀδύνατον, οὐδέ ποτε καθίσταται „ ὑπάρχον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Φέρε γὰρ δῶμεν ὡς καθίσαται ποτέ. Πρὶν ἂν ὑπάρξαι δυνατὸν ἦν. (§. ρμβ'.) Ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον (ἐξ ὑποθ.) τοῦτ' αὐτό. Οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἁπλῶς ἀδύνατον, οὐδενὶ λόγῳ γενέσθαι ποτὲ δυνατόν. (§. ροε.) Ἄρα κτ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Θεώρημα ΠΕ'.

§. ρμζ'. „ Τὸ μὴ ὑπάρχον, οὐ παρ' αὐτὸ καὶ ἀδύνατον.

Πολλὰ γὰρ τὰ μηδαμῶς μὲν ὑπάρχοντα, φύσει δὲ, ἢ ἄλλως πως δυνατὰ, ἃ δὴ καὶ ὑπὸ αἰτίων ἔχοι ἂν παραχθῆναι, τῶν ἐν τοῖς οὖσι· (§. ρπγ'. ρπδ'.) τοιαῦτα δὲ πάντως τὰ μέχρι τινὸς δυνατά. (§. ρπγ'.) Τούτοις ἂν συγκαταλέξειας καὶ τὰ φυσικῶς μὲν ἀδύνατα, ἐξωτερικῶς δὲ καὶ ἐσωτερικῶς δυνατά. (§. ροθ'. ρπ'.) Καὶ τὰ ἀδύνατα μὲν ἠθικῶς, δυνατὰ δὲ φυσικῶς. (§. ρπα'.) Τὰ γὰρ τοιαῦτα πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι, οὐδαμῶς καὶ τὸ δυνάμει ἐκπέφευγε. Ἄρα κτ.

Θεώρημα Πϛ'.

§. ρμη'. „ Τὸ μέλλον παραπλησιώτατον ἐστὶ τῷ ὑπάρ-
„ χοντι, εἰ μόνον τὴν κατὰ τὸν χρόνον διαφορὰν ἐξέλης.

„ Ὅσα γὰρ ἐπιθεωρεῖται τῷ ὑπάρχοντι, καὶ τῷ μέλλοντι ὑπάρχειν, πάντως προσέσαι· οἷον ἥτε ἐντελεχείᾳ ὕπαρξις, καὶ τὸ ἐκτὸς τοῦ αἰτίου εἶναι, καὶ τὸ τῆς δυνατότητος ἐσχατὸν πλήρωμα, καὶ ἡ πρὸς τὸ ἐνεργεῖν, ἢ πάσχειν δεξιότης. (§. ρπδ'. ρπη'.) Πλὴν ὅσον τῷ μὲν κατὰ τὸ ἐνεστὸς τοῦ χρόνου ἐπαληθεύει, τῷ γε ὑπάρχοντι· τῷ δὲ κατὰ τὸ ἐσόμενον, τῷ γε μέλλοντι. Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. ρμθ'. Ἀλλ' εἴποις ἂν ἴσως, ὡς τὸ μὲν ὑπάρχον οὐκ ἐστὶ ἅμα καὶ δυνατὸν εἶναι (§. ρμ'.) τὸ δὲ μέλλον, καὶ μά-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μάλαγε, (§. ρϟβʹ.) ὃ διὰ τοῦ ἐφεξῆς ἀποδείκνυται Θεωρήματος, καθ' ὃ τὸ ὑπάρχον πρὶν ἢ ὑπάρξαι δυνατὸν, οἷον ἂν εἴη ὁμολογουμένως τὸ μέλλον πρὸ τῆς ὑπάρξεως. Εἰ τοίνυν ταῦτα, πῶς ἔπειτα, τὸ ὑπάρχον τῷ ὑπάρξοντι παραπλησιώτατον εἶναι δώσομεν; Ἢ ὅτι καὶ τὸ ὑπάρξον, τὸ δυνατὸν εἶναι κυρίως παρῃτήσατο. (§. ρϟγʹ.) Ἐξοικειούμενον δὲ τὸ μέχρι τινὸς (§. ρπηʹ. ρϟβʹ.) ἐν τούτῳ παρὰ τὴν κοινὴν διαφορὰν, καὶ παρήλλακται τοῦ ὑπάρχοντος· αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ τοῦ τὴν ὕπαρξιν εἰληφότος, πρὶν ἢ λαβεῖν, ὀρθῶς κατηγόρηται, ὅπερ ἤδη τοῦ μέλλοντος. Τὰ δ' ἄλλα ὅτι τῷ ὑπάρχοντι τὸ μέλλον συμβαίνει, καὶ ἐξωμοίωται, παρὰ τὸ ἀνὰ χεῖρας Θεώρημα, ἀποχρώντως οἶμαι πείθει, καὶ τὰ ἀνωτέρω. Καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ δυνατὸν, οὐχ ᾗ δυνατὸν καὶ ὑπάρχον, (§. ρϟδʹ.) οὕτως οὐδὲ ὑπάρξον. Καὶ ὥσπερ τὸ ἁπλῶς ἀδύνατον οὐδέποτ' ἂν καταςαίη ὑπάρχον, (§. ρϟςʹ.) οὕτως οὐδὲ ὑπάρξον. Καὶ ὥσπερ τὸ μὴ ὑπάρχον οὐ παρ' αὐτὸ καὶ ἀδύνατον, (§. ρϟζʹ.) οὕτως οὐδὲ τὸ μὴ ὑπάρξον.

Περὶ Ἀναγκαίου, καὶ Ἐνδεχομένου.

§. σʹ. Ἀναγκαῖον λέγομεν σὺν Ἀριστοτέλει τὸ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν· οἷον ἀναγκαῖον τὸ ζῶον εἶναι αἰσθητικὸν, καὶ τὸν ἄνθρωπον λογικόν. (1) Ἐξ οὗ δὴ, (ὅπερ ἁπλῶς ἐστὶν ἀναγκαῖον, οἷα δὴ ἐκ τοῦ οὐσιώδους εἴδους ὂν, καὶ οἴκοθεν ὡς εἰπεῖν τὸ τῆς ἀνάγκης φέρον) καὶ ἄλλοι τρόποι τοῦ ἀναγκαίου ἠρτημένως τοῦ πρώτου τούτου, παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ εἰσὶ διακεκριμένοι. Καὶ γὰρ ἀναγκαῖον, φησὶ, λέγεται, καὶ οὗ ἄνευ οὐκ ἐνδέχεται ζῆν, ὡς συναιτίου· οἷον τὸ ἀναπνεῖν, καὶ ἡ τροφὴ τῷ ζώῳ ἀναγκαία. Τὸ μὲν γὰρ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος προάγον, ἡ δὲ, τὰς γινομένας δαπάνας ἀντικαθιστῶσα, καὶ ἀναπληροῦσα, παραίτια ἐστὶν

(εἰ

(1) Μεταφ. Δ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ... ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ...
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

(εἰ καὶ ἐξωτερικὰ) τοῦ τὴν κρᾶσιν τοῦ ζώου, ἐξ ἧς τὸ
ζῆν, διασώζεσθαι. Καὶ ἀναγκαῖα, ὧν ἄνευ τὸ ἀγαθὸν μὴ
„ ἐνδέχεται ἢ εἶναι, ἢ γενέσθαι, ἢ τὶ κακὸν ἀποβαλεῖν, ἢ
„ στερηθῆναι· οἷον τὸ πιεῖν τὸ φάρμακον ἀναγκαῖον, ἵ-
„ να μὴ κάμνῃ, καὶ τὸ πλεῦσαι εἰς Αἴγιναν, μὴ ἀποβά-
λῃ τὰ χρήματα. Καὶ ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὸ βίαιον, καὶ ἡ βία.
„ Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν ὁρμὴν· (ἐπὶ τῶν φυσικῶν)
„ καὶ τὴν προαίρεσιν (ἐπὶ τῶν θελητικῶν) ἐμποδίζον
„ (εἴπερ ἤρξατο φέρεσθαι.) καὶ κωλυτικὸν (εἰ μηδὲ ἤρξα-
„ το ὅλως.) Διὸ καὶ λυπηρὸν, ὥσπερ καὶ Εὔηνος φησί.
„ Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιηρὸν ἔφυ. Καὶ ἡ βία
„ ἀνάγκη τὶς, ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς λέγει.
„ Ἀλλ' ἡ βία με ταῦτ' ἀναγκάζει ποιεῖν. Καὶ δοκεῖ ἡ
„ ἀνάγκη ἀμετάπειστόν τι εἶναι, ὀρθῶς· ἐναντίον γὰρ τῇ κατὰ
„ προαίρεσιν κινήσει, καὶ κατὰ τὸν λογισμόν. Ἐπὶ τούτοις δὲ,
διὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον τοῦ ἀναγκαίου, καὶ ἡ ἀπόδειξις
„ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, εἰ
„ ἀποδέδεικται ἁπλῶς. (καὶ μὴ ἐξ ὑποθέσεως δηλονότι,
ἢ ἐκ τῶν δοκούντων ἐκείνῳ πρὸς ὃν ἡ ἀπόδειξις, καὶ διὰ τῆς
ἀπαγωγῆς εἰς ἀδύνατον.) „ Τούτου δὲ αἴτια τὰ πρῶτα
„ (τουτέστιν αἱ προκείμεναι.) ἃ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν,
„ ἐξ ὧν ὁ Συλλογισμός.

§. σα'. Ἐν ἄλλαις φωναῖς, τὸν κατὰ τοὺς Νεωτέρους τοῦ ἀ-
ναγκαίου ὁρισμὸν εὕροις ἂν παραπλήσιον, ἐκεῖνο λέγοντας,
„ οὗπερ τοὐναντίον ἐστὶν ἀδύνατον. Ἐν ᾧ καὶ τὸν ὅρον τοῦ
ἀδυνάτου ἀνελίξας, ἰσαρίθμους ἂν τοῖς κατὰ τοῦτο τρόποις καὶ
τοὺς κατ' ἐκεῖνο πορίσαιο. Τὸν μὲν γὰρ, καθ' ὅν τι ἀναγκαῖον
λέγεται μεταφυσικῶς τε καὶ ἐσωτερικῶς, οἷον ὅτι τὸ τρίγω-
νον τρίπλευρον· τὸν δὲ, καθ' ὃν ἐξωτερικῶς, καὶ πρὸς τὸ ποιη-
τικὸν ὑφ' οὗ ἀφορῶσιν. Οἷον ὅτι ἡ γῆ τῷ Ἀρχιμήδῃ ἀκίνη-
τος, καὶ ὅτι ἥλιος αὔριον ἀνατελεῖ, φυσικῶς ἀναγκαῖα. Τὸν
δὲ καθ' ὃν ἠθικῶς, οἷον ὅτι ὁ πατὴρ, ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν τὸν
ἑαυτοῦ. Τὸν δὲ, καθ' ὃν ὑποθετικῶς, οἷον ἀναγκαῖον βουλη-
θέντα δικαιοσύνην ἀσκεῖν. Τὸ τοίνυν κατὰ τὸν πρῶτον τρό-
πον ἁπλῶς ἐστὶν ἀναγκαῖον. Ἐκείνου καὶ γὰρ τοὐναντίον ἁ-
πλῶς ἀδύνατον.

§. σβ'. Ἐπὶ τούτοις τὸ μὲν εἶναι φασὶν ἀναγκαῖον κα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

θ᾽ ὕπαρξιν, τὸ δὲ κατ᾽ οὐσίαν· καὶ τὸ μὲν πρὸς ὕπαρξιν, τὸ δὲ πρὸς οὐσίαν. Καὶ πρὸς οὐσίαν μὲν, τὸ οὐσιῶδες τινὶ γνώρισμα, καὶ ὂν καὶ νοούμενον, οὗ ἄνευ δηλονότι ἡ οὐσία οὐδ᾽ ἂν εἴη, οὐδ᾽ ἂν νοηθείη· διὸ καὶ τούτων ἐσωτερικῶς ἡ οὐσία ἐξῆφθαι λέγεται. Οὕτω τοι πρὸς οὐσίαν τοῦ ΒΑ, ἀναγκαῖα λέγεται τὸ Α καὶ τὸ Β. Πρὸς ὕπαρξιν δὲ ἀναγκαῖον τὸ ὑφ᾽ οὗ, ἢ τὸ ἐν ᾧ, ὡς τούτου ἄνευ τὸ αἰτιατὸν, ἢ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ἀδύνατον ἔχειν τὴν ὕπαρξιν. Διὸ καὶ τούτου ἐξωτερικῶς τὸ ὂν ἐξηρτῆσθαι λέγεται· οἷον ἂν εἴποις τὸ Α αἴτιον, ἢ ὑποκείμενον ἀναγκαῖον εἶναι καθ᾽ ὕπαρξιν, ἢ κατ᾽ ἐνύπαρξιν τοῦ Β, τοῦ ἐξ ἐκείνου, ἢ ἐν ἐκείνῳ. Ἀναγκαῖον δὲ κατ᾽ οὐσίαν πᾶν ὁτιοῦν, τοῦ λόγου τῶν πρὸς οὐσίαν αὐτοῦ ἀναγκαίων ὄντων, θεωρούμενον, καθ᾽ ὃν δὴ λόγον μεταφυσικῶς τε καὶ ἐσωτερικῶς ἀναγκαῖον εἴρηται. (§. σα´.) Ἀναγκαῖον δὲ καθ᾽ ὕπαρξιν, ὅτῳ τῶν πρὸς οὐσίαν ἀναγκαίων ἡ ὕπαρξις, καὶ ἀδύνατος ἡ ἀνυπαρξία· ἢ ᾧ τὸ εἶναι οὐσία· ἤτοι, ᾧ πρὸς ὕπαρξιν οὐδὲν ἀναγκαῖον, ἢ, ὅπερ ἐξωτερικῶς ὑπ᾽ οὐδενὸς ἄλλου ἐξήρτηται κατὰ τὸ ὑπάρχειν. Τὸ τοίνυν κατ᾽ οὐσίαν, καὶ καθ᾽ ὕπαρξιν ὂν τὸ αὐτὸ, ἀναγκαῖον εἰρήσθω πάντῃ πάντως ἀναγκαῖον. Τὸ δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν μόνον, κατὰ τοῦτο.

Ἐνδεχόμενον δὲ, ὃ τῷ ἀναγκαίῳ ἀντιδιέσταλται, οὗ τοὐναντίον ἁπλῶς δυνατόν. Καὶ ἄλλως, πᾶν ὅ,τι ἐξωτερικῶς ἄλλου ἐξῆπται, εἴτε ὡς ὑποκειμένου, ᾧπερ ἂν, μὴ ὡς μέρος, μηδ᾽ ὥς τι τῶν πρὸς οὐσίαν ἀναγκαίων, παρυποσταίη, εἴτε καὶ ὡς ὑφ᾽ οὗ· καὶ τοῦτο ἤτοι δυνατὸν ὂν, εἰμὴ ἐνεργείᾳ ποτὲ ὑποστήσεται, ἢ καὶ ὑφεστὼς, ἢ καὶ μέλλον ποτὲ ὑφίστασθαι.

Θεώρημα ΠΖ´.

§. σδ´. „ Τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ, ἀναγκαῖον εἶναι ἅμα πρὸς
„ τε οὐσίαν, καὶ πρὸς ὕπαρξιν, ἀδύνατον.

Ἔστω γὰρ (ἐξ ὑποθ.) τὸ Α ἀναγκαῖον πρὸς οὐσίαν τοῦ ΒΑ, ὡς μηδὲ εἶναι τοῦτο δύνασθαι ἐκείνου ἄνευ, μηδὲ τὴν ἀρχὴν νοηθῆναι. (σβ´.) Ἀλλ᾽ ἔστω δὴ τὸ αὐτὸ Α, εἰ δυνατὸν καὶ ἀναγκαῖον πρὸς ὕπαρξιν τοῦ αὐτοῦ ΒΑ. (ἐξ ὑποθ.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006